

Õigus

Sigusteadline ajakiri.

Ilmub üks kord kuus.

:: Toimetus ja talitus Tallinnas, ::
Suurel turul nr. 16, raekoja vastas.

Segew toimetaja: wannutatud advokat M. Pung.

Segewa toimetaja kirjade aadress: Ревель, Вене uul. nr. 2.

Nõ 4.

Aprill.

1912.

Eraväljaanne.

Rõigetõrgemalt poolt 19. weebruaril 1866. a. finnitatud Balti kubermangude wallatogukonna seadus.

(II Täiel. Sead. kogu nr. 43034*)

See seadus on välja kuulutatud
18. märtsil 1866. a. walitjewa senati
käskkirja läbi, mis nii käib:

Walitjewa senat kuulab: Esiteks sifemiste asjade ministri ettekannet järgmise sifuga: Liwi-, Cesti- ja Kuramaa kindralkuberner teatas temale, sifemiste asjade ministri-le, et tema walitjemise algusel Baltimaa üle Keiser muu seas arwas Rõigearmulisemalt heats tema tähelepanemist selle peale juhtida, et tungiwalt on tarwis kohalikkue talupoegade kodanlist ja kogufondlist elujärke niisugusel alusel korraldada, et nad iseseiswad ja mõisnikkude mõju alt wabad oleksiwad, mille juures kindralkuberner, pärast seda kui ta Balti kubermangude mõisnikuseisuse arwamist esialgselt järele oli pärinud, oma poolt kofkuseatud Balti kubermangude wallatogukonna seaduse eelnõu ette pani. Pärast ettepanud eelnõu läbiwaatamist ja kindralkuberneri poolt ette toodud põhjenduste kui ka mõisnikuseisuse poolt tehtud märkuste hoolsat läbikaalumist, leidis tema, sifemiste asjade minister, et tähendatud seaduse-eelnõu, mis Balti talupoegade kogufondlisele walitjemisele tarwilise iseseiswuse annab, ühtlast ka suuremal mõedul Balti talurahwaseisuse kogufondade kasusid kindlustab, kui seda praegu makswad määrused teewad. Sellepärast nõus olles nende peapõhjusemõtetega, mida kindralkuberner tähendatud seaduse-eelnõu kofkuseadmise juures juhtnõõriks on wõtnud, leidis tema, sifemiste asjade mi-

*) Meie tõlge on tehtud väljaandest, mis 1906. ja 1908. a. Seaduste kogu järgele järele täiendatud ja parandatud on.

nister, füiski tarwiliku olewat selles eelnõus mõnda muudatusi teha ning oma otsuse selles asjas pani ta ühes eelnõuga Baltimaa komiteele heaksarvamiseks ette. Kui Baltimaa asjade komitee oli sifemiste asjade ministri otsuse ja tema poolt ette pandud seaduse-eelnõu Balti kubermangude wallakogukonna walitsemise kohta teraselt läbi waatanud ning selle juures tarwiliseks arwanud mõnda eelnõu paragrafi muuta ja täiendada, arwas ta heaks seda parandatud seaduse-eelnõu ühes komitee päewaraamatuga Rõigefõrgemale poole läbiwaatamiseks ette panna ning Keiserliku Rõrguse poolt luba paluda, et see eelnõu weel selsamal aastal, pärast sügiseste põllutööde lõppu ja nimelt 1. oktobril 1866. aastal makswaks seaduseks saaks tunnistanud, kuid esialgselt ainult kuue aasta peale, ja just sel sibil, et kindral-kuberner enne selle aja lõppu praktilikisi näpunäiteid filmas pidades oma arwamist awalbaks selle seaduse tarwitamise tagajärgede kohta, ja et siis juba see seadus ühes nende muudatustega, mis tõsine elu tarwilikuks tunnistanud, lõpuliseks kinnitamiseks ette saaks pandud, selle korra järele, mis seaduseandlisel teel ette on määratud. See Baltimaa komitee heaksarwamine leidis 19. webruaril sel aastal Rõigefõrgemalt poolt kinnitust, mille juures Keiser oma käega komitee päewakirja peale kirjutas: „T ä i t a“ ja seaduse-eelnõu peale: „M a k s m a p a n n a“. Selle Rõigefõrgema tahtmise täitmiseks, millest ühtlasi ka Liwi-, Cesti- ja Kuramaa kindralkubernerile t ada on antud, saadab tema, sifemiste asjade minister, walitsew-le senatile Rõigefõrgemalt poolt kinnitatud wallakogukonna seaduse eelnõust ära kirja, et tarwilised sammud selle seaduse maksmapanemiseks tehtud saakswad.

Ja teiseks — Rõigefõrgemalt poolt kinnitatud wallakogukonna seaduse eelnõu ära kirja.

R ä s k i s : tarwilistele kohtadele käsukirjad saata.

I p e a t ü k k *).

Wallakogukondade kokkuseadest.

§ 1. Wallakogukond on inimeste kogu, kes määratud maa-piirkonnas elawad, kes walitsuse kinnitamise põhjal ühte ühsusesse on ühendatud ja kellel wastastikused seaduse poolt äramääratud õigused ja kohused on.

Wallakogukonna liikmed on: elanikud, kes ühe ja sellesama mõisa, priimõisa (widme) ehk kirikumõisa järel on ja kes kohalikusse rewisjoni ning ümberkirjutuse nimekirjadesse üles on tähendatud,

*) Wene riigi Seadustekogus on Balti kubermangude wallakogukonna seadus 1906. a. Seadustekogu järje järele II köites, üleüldise Kubermangu seaduse § 18 lisana ilmunud.

niisamuti ka need isikud, kes talurahwa wallaühisusesse astuvad oma isiklisi seisuseõigusi alles hoides.

Isikud, kes wallatogukonna alla üles ei ole kirjutatud, aga wälja eraldatud talukohta kas päriseks ostawad ehk rendiwad, astuvad sellesama asjaolu põhjal kohalikusse wallaühisusesse ja omandawad kõik õigused, mis selles seaduses määratud, kuid kannawad ka kõik selle poolt määratud kohused.

T ä h e n d u s : See seadus maksab ka Riilandski koloniis, Hirschenhofi ja Hellfreishofi kroonumõisa piirides, Wõnnu kreisis Liiwimaal (wõrdle § 5 tähend.).

§ 2. Wallatogukonnad, kelle alla mitte enam kui kakssada inimest ei käi (§ 1), saawad kubermangu talurahwa-asjade komisjoni kinnitusele teiste waldadega ühendatud, kui wolikogu kofkuseadmine ja ametnikkude walimine sellepärast kohane ei näi olemat, et neis waldades kas wäga wähe on healeõigusega liikmeid ehk liikmeid, kes walla ametite peale walitud wõikswad saada, wõi jälle, et neil waldadel kogukondlise walitsemise ülewalpidamiseks tarwilist jõudu ei ole. Waldade ühendamisest antakse kroonupalatile tarwilise korraldamise ettewõtmiseks teada.

T ä h e n d u s : Waldade ühendamine nende suuruse peale waatarjata on ka edespidi lubatud, kui wallad oma wahel sellega nõus on ja see ühendamine kubermangu talurahwa-asjade komisjoni poolt kinnitust leiab.

II p e a t ü k k .

Wallatogukonna walitsemisest.

§ 3. Wallatogukonna walitsemist toimetawad: 1) Wallatäis-
kogu ja wallawolikogu ning 2) wallawanem ühes tema abilistega.
Wallawanemal ühes tema abilistega on õigus tarwidust mööda ja wolikogu kinnitusele ametmehi määrata, kes ühe ehk teise walla-
walitsemise haru üle walwaksiwad, nagu: wäljawahetised, haigemajade ja teiste kogukondliste asutuste ülewaatajaid, politseiteenrid j. m. j.

§ 4. Wallatäiskogu ja wallawolikogu käiwad koos wallama-
jas, mis neis kohtades walla omo fulul üles ehitatakse ja korras
hoitakse, kus selle tarwis kohaseid ruumisid ei ole ehk kus mõisnik sarna-
sid ruumisid täieste ja seadusliselt kindla korra järele mitte ei anna.
Kui mõisnik wallamaja ehitamise tarwis minewat maad mitte ei anna,
siis on Liwi- ja Gestimaa ning Saaremaa wallatogudel õigus orjuse-
maad (talu-rendimaad) ise wõtta, sedawiisi, nagu see Liiwimaa wal-
dadele maadewõtmise juures koolide tarwis lubatud on Baltimaa ko-
mittee otsuse põhjal, mis 4. juunil 1865. a. Kõige kõrgemalt poolt

finitati.¹⁾ Kuramaal annab mõisrik ruumid fogufondlise walitsemise tarwis. Kui aga mõisnik sellest kohusest wabaks tahab saada, siis peab ta wallamaja alla maad andma ja ehituse tarwis niipalju metsa, nagu sel korral maja puust osade peale ära läheb, kui maja ise kiwist ehitatakse, kuna iseenesest mõista tuleb, et mõisniku poolt niisama palju metsa ka sel korral antakse, kui wald paremaks arwab maja mitte kiwist ehitada.

I jagu.

Walla fogufonna koosolekuteft: täiskogu, wolikogu.

§ 5. Wallatäiskogu koosolekuteft wõtawad osa kõik walla fogufonna alla käiwad täiealised ja iseiseiswad liikumata waranduste omanikud, niisamuti ka mõisnikkude, kroonu, linnade ja mitmesuguste asutuste päralt olewate ja maaorjusi tegijate rendikohtade pidajad ja wiimaks ühe walimise-aja peale (§ 7) walitawad saadikud, üks inimene iga 10 täiskaswanud, walla alla käiwa mõisa- ja talusulase ja iseiseiswa wallalise wallaliikme pealt (s. o. inimeste pealt, kellel wallas liikumata warandust ei omandamise ega rendiõiguse põhjal ei ole).

Kes uurimise ehk kohtu all on kuri- ehk süütegude pärast, mida kõigi iseäraliste, isiklikult ja seisuse järele saadud õiguste ja eelõiguste kaotamisega karistatakse, ehk jälle need, kes kui sandid walla käest abi saawad, ei wõi koosolekuteft osa wõtta. Niisamuti wõib walla liikmelt, kes ühe aasta jooksul oma liikme kohusi täitnud pole, ajutiselt õigus ära wõtta wallafogude koosolekuteft osa wõtta.

T ä h e n d u s. Viissandski koloniis (§ 1, tähendus) wõtawad täiskogust osa kõik kolonii piirides olewate liikumata waranduste omanikud ja üks saadik iga 10 wallalise töömehe pealt.

§ 6. Juhatajaks wallatäiskogu koosolekul ja tarwilise korra pidajaks on wallawanem (§ 18). Asjad otsustatakse kas ühel healel ehk koosolijate wallaliikmete healtenamusega ära, kuid täiskogu otsus loetakse ainult siis makswaks, kui koosolekust wallawanem ja mitte wähem kui pool osa kõigist neist wallaliikmetest, kellel koosolekuteft osawõtmise õigus on, osa wõttis.

§ 7. Wallatäiskogu kutsub wallawanem üks kord aastas kokku wallaametnikkude nagu: wallawanema, tema abiliste, niisamuti ka walla wolimeeste walimiseks (§§ 8, 22—24). On ülemaltähendatud aja jooksul tarwis wallatäiskogu walimiste toimetamiseks kokku kutsuda, siis peab wallawanem selleksokkufutsumiseks igaford talurahwaasjade komisjari iseäralist luba küsima. Peale selle astub wallatäiskogu kokku, kui tarwis on otsust teha kõlwatu wallaliikme walitfusele äralubamise kohta (wõrdle Kuritegude ärahoidmise seaduse 1890. a. wäljaande § 205 juures olewat lisa Seadustekogu järje järele).²⁾ Wallaliikmeid, kes wallawanema

kutsujate peale täiskogu koosolekule ei ilmunud, ilma et selleks mõjuvaid põhjusi oleks olnud, karistatakse üherubalise trahwiga walla waeste heaks.

T ä h e n d u s: Määrus, mille järel wallafogukonna liikmete täiskogu võib kofku kutsuda ainult walla ametnikkude ja wolifogu liikmete walimiseks ja kolwatute wallaliikmete aralubamise otsustamiseks, ei käi mitte üksikute liikide (klasside), nagu: 1) päriskohta-omanikkude, 2) rendikohapidajate, 3) mõisafulaste, 4) talusulaste ja 5) iseseiswate wallaliste inimeste koosolekute kohta. Neid koosolekuid võib wallawanema luba peale pidada ainult üksi teatava klassi tarwiduste ja kasude läbiarutamiseks, kuid neid ei pea mitte ühel ajal kofku kutsutama.

§ 8. Wolifogust wõtawad peale wallawanema wolimehed osa, kes täiskogu poolt walitud (§ 7). Wallawanema abilistel kes küll ka wolifogu koosolekust osa wõtawad, on ainult nõuandew heal.

Wolimeeste arw määratakse walla alla käiwate inimeste arwu järele järgmisel määral ära: waldades, kelle alla käib (§ 1) 200 kuni 500 inimest, määratakse wolimeeste arw talurahwa-asjade komisjari heaksarwamise järele kas 8 või 10 ehk 12 peale; waldades, kus 501 ehk 1000 hinge, on wolimeeste arw 14; waldades, kus 1001 kuni 2000 hinge, — 16; waldades, kus 2001 kuni 3000 hinge, — 20; wiimaks waldades, kus üle 3000 hinge, — 24.

Poolt osa wolimeestest peab päriskohta-omanikkude ja rendikohapidajate liikidest, teine pool sulaste ja iseseiswate wallaliste wallaliikmete liikidest olema. Wolimeeste kohustetäitmise aeg kestab kolm aastat ja iga aasta uuendatakse kolmas osa wolimeeste arwust kordamööda uute walimiste läbi sedawiisi, et uued wolimehed neist samadest liikidest walitakse, kust wäljalangenud wolimehed waliti. Wolifogu esimesel walimise ajal langewad wolimehed liisu läbi wälja. Wäljalangenuid võib uueste walida.

T ä h e n d u s 1. Waldades, kellel 200 hinge (§ 1) ja kes soowi awaldawad omale eraldi fogufondlist walitsemist saada ja selgeks teewad, et neil selle ülewalpidamiseks küllalt jõudu on, võib wolifogu 4 ehk 6 liikmest koos seista.

T ä h e n d u s 2. Neil kordadel, kus üleüldist wolimeeste arwu mitte kolme ühesuurusesse osasse ei saa jagada, jääb kubermangu talurahwa-asjade komisjoni ulesandeks wolimeeste arwu ära määrata, mis iga aasta walimisele tuleb.

§ 9. Wolifogu kutsub wallawanem ehk talurahwa-asjade komisjar tarwiduse järele kofku, aga mitte wähem kui üks kord aastas. Wolifogu koosoleku ajast annab wallawanem wolimeestele wähemalt kolm päewa enne koosolekut teada.

§ 10. Wolifogu wõimupiiri käiwad:

1) otsused üleüldise kõigi nende küsimuste kohta, mis terwe walla majapidamise ja fogufondlistesse asjadesse puutuwad;

2) otsused nende maatükkide walitsemise kohta, mis walla-omanduses wõi tarwitamisel on;

3) otsused walla kapitalide ja muu walla waranduse walitsemise kohta, niisamuti ka kõigi walla poolt asutatud ja tema kulul ülewalpeetawate asutuste, nende seas ka koolide juhutamise kohta. Oma korraldustes, mis neisse asutustesse puutuwad, käib wolikogu makswate seaduste ja asutamisekirjadesse üleswõetud määruste järele, kui niisugusid asutamisekirjasid on tehtud;

4) arupidamised ja palwed, mis walla tarwidustesse ja kasudesse puutuwad;

5) kaebtuste ja palwete kandmine ülemuse ette walla asjus iseäraliste saadikute läbi;

6) walla kogufondliste kulude katmiseks minewate maksude ja maksudewõtmise korra äramääramine seda wiisi, et kui maksud hingede peale ära jagatakse, siis hingede arwusse kõik walla all olewad isikud üles tulewad wõtta (§ 1 ja § 17, punkt 10);

7) palgamääramine wallaametnikkudele (§ 25; wõrdle Üleüldist kubermanguseaduse § 21 juures olewa tähenduse lisa³) § 17, punkt 9);

8) wallawanema ja tema abiliste asjaajamise rewideerimine ja nende peale sisseantud kaebtuste läbiwaatamine ja talurahwa-asjade komisjarile edasiandmine, kui kaebtused põhjendatud on ja politseilistesse asjadesse ei puutu;

9) iseäraliste wolinnikude walimine, kes kohtu ees walla asju ajakswad, kui wolikogu seda asja wallawanema ehk tema abiliste peale ei pane;

10) kõigi nende asjade otsustamine, mis üleüldise seaduse wõi iseäraliste talurahwaseaduste ehk walitjuse erikäskude põhjal terwe walla luba ehk nõusolemist nõuawad;

11) Cesti- ja Kuramaal kooliwanema walimine (Õpeasutuste seadus, 1893. a. wäljaandes, § 3581 tähendus⁴).

§ 11. Asjad otsustatakse wolikogus üleüldise kottutulnud wolimeeste healtenamusega; kui healed pooleks lähewad, siis teeb esimehe arwamine otsust. Kuid nende asjade otsustamiseks, mis § 10, punktides 2 ja 3 ära tähendatud, on mitte wähem kui kahte kolmandikku heali tarwis. Wolikogu koosolekut juhatab wallawanem (§ 18) ja tehtud otsused loetakse ainult siis seaduslisteks, kui koosolekul oli wallawanem ehk jälle § 18 tähendatud kordadel tema wanem abiline wõi wallakohtu esimees ja mitte wähem kui kaks kolmandikku kõigist wolimeestest ning otsused on asjade kohta tehtud, mis wolikogu wõimupiiri käiwad. Tähendatud tingimistel tehtud wolikogu otsused astuwad seadusliste jõusse ja saawad täidetud.

§ 12. Kõik täiskogu ja wolikogu otsused tulewad iseäralisesse protokollide nõõrraamatusse kirjutada.

§ 13. Kaebtusi täiskogu ja wolikogu otsuste peale tuuakse kahe nädala jooksul talurahwa-asjade komisarile.

II jagu.

Wallawanemast ja tema abilistest.

§ 14. Igas mõisas, kirikumõisas ehk priimõisas (widmes), kus § 1 põhjal wallakogufond asub, peab wallawanem olema, teda § 7 äratähendatud korra järele walitakse. Temale walitakse wallatäiskogu koosolekul tarwiduste ja talurahwa-asjade komisari juhatusel järele kuni neli abilist.

§ 15. Wallawanema wõim kogufondlistes asjades käib wallakogukonna piirides, see on Liiwimaal orjusemaa piirides, Gestimaal ja Saaremaal talu-rendimaa piirides ja Kuramaal talumaa piirides, kõgile selle walla alla käiwate inimeste üle, kes teda walis. Politseilise korra asjus käiwad tema wõimufonda ka kõik walla piirkonnas elawad endise maksualuse seisuse liikmed, niisamuti ka enne 25. juunit 1867. a. wäljateeninud alamwäelised ja nende perekonnad.

T ä h e n d u s. Need määrused ei wõta wallawanemalt tema politseilist wõimu nendegi wallaliikmete kohta mitte ära, kes mõisapiirides, kuid wäljaspool wallapiirkonda elawad, ainult et tema tähendatud kohtades ja tähendatud inimeste kohta otskohtseid politseilisi käskusi alles siis wõib anda, kui wiimitamise tagajärjel otskohene hädakoht ähwardab ehk kui mõisnik nõuab (wõrdle üleüldise Rubermanguseaduse § 856^b).

§ 16. Politseilistes asjades täidab wallawanem neid kohusid mis üleüldise Rubermanguseaduse §§ 847—849 (Seadustekogu ja tema järele) ^b) ära on tähendatud.

§ 17. Kogufondlistes asjades on wallawanem oma wõimukonna piirides kohustatud:

1) wallatäiskogu, üffitute liikide (tähendus § 7 juures) ja wolikogu koosolekuid kokku kutsuma ja lõpetama ning koosolekutel tarwilist korda pidama ja järele walwama, et neil koosolekutel arutused seaduslikud oleksiwad;

2) wolikogule läbiwaatamiseks asju ette panema, mis walla tarwidustesse ja kasudesse puutuwad;

3) wolikogu otsused täide saatma;

4) walla eest kostjaks ja esitajaks olema kõigis asjus, mis wolikogu otsustamist ei nõua;

5) antud juhatuskirjade järele walla magasi-aitade, fassjade ja muu walla waranduse üle walitsema;

6) Liwi- ja Gestimaal ja Saaremaal selle üle walwama, et orjusemaa (talu-rendimaa) puutumata oleks, ning Liwimaal ja Saaremaal raudwara üle;

7) walla käest abisaajate waeste ja haigete eest hoolitsemise asja juhtima;

8) selles asjas antud juhatuskirjasid täpi pealt täites sammusid tegema et laisflejaid kes oma wallaliikme kohusi ei täida, tööle pandaks;

9) walwama, et wallafogukonna peal olewaid orjusi, nagu tee-filutamine, korteriandmine ja küütimine täidetakse;

10) kõigi walla all olewate isikute täielikku ja õiget nimekirja pidama, mis aluseks peab olema walimiste ja wallamaksude määramise juures ja mida igal ajal kõigile wallaliikmetele peab näitama;

11) elamisetähti (Pasiiseaduse 1903. a. wäljaande § 45)⁷⁾ ja walda wastuwõtmise ja wäljalasemise tunnistusi wälja andma, niisamuti tarwilistesse kohtadesse ümberkirjutuse nimekirjasid saatma nende määruste põhjal, mis Kõigekõrgemalt poolt 9. juulil 1863. aastal finnitatud (Täiel. seaduste-kogu 39.849)⁸⁾;

12) Wiimaks kõiki seaduse poolt wallawalitjaste wallawanemate peale pandawaid kohusi täitma kroonumaksude maksmise, wäeteenistuse ja wallakoolide asjus.

§ 18. Wallatäiskogu, üsikutu liikide, niisamuti ka wolikogu koosolekuid juhatab wallawanem. Sellest üleüldisest määrusest tulewad wälja eraldada juhtumised, kus :

1) wallawanem haiguse pärast ehk muul seaduslikul põhjusel koosolekul ei saa olla ;

2) wolikogu kokku tuleb wallawanema ja tema abiliste asjaajamise rewideerimiseks ja

3) wolikogu wallawanema ja tema abiliste peale toodud kaebusi läbi waatab.

Õfimesel juhtumisel läheb koosoleku juhatamine wallawanema wanema abilise kätte, kahel wiimasel — kohaliku wallakohu eesistuja kätte üle.

§ 19. Wallawanemal on õigus kõigi isikute käest, kes walla piirkonnas elawad, aga walla alla ei käi, ja kellel seaduse järele elamisetäht peab olema (Pasiiseaduse 1903. a. wäljaande §§ 3 ja 4)⁹⁾ nende tähtede ettenäitamist nõuda; temal on ka õigus igaihte walla-elanikkudest isiklikult ette kutjuda.

§ 20. Wallawanema abilised seatakse wallawanemale abits ja ta võib neile mõne iseseiswa wallawalitsemise osa, nagu: magasi-aida, waestemaja, wallakasja juhutamise usaldada, aga selle juures ei ole tema isiklikust wastutamisest abiliste juhutamise eest mitte wabastatud. Ühtegi walla raha või waranduse wäljaandmisega ühenduses seiswat, niisamuti ka kogukondliste orjuste jaotamisesse puutuwat korraldust ei tee wallawanem teistiti kui abilistega koos ja nende nõusolemisel, aga kus abilisi kõigest faks on — wähemalt ühe abilise nõusolemisel kui weel peale selle kõrgema ülemuse luba ühel või teisel juhtumisel tarwis ei lähe.

§ 21. Sõnakuulmatuse ehk politsei seaduslistele kästudele wastuhakkamise eest on wallawanemal õigus oma woliga tema wõinuu alla käiwaid isikuid karistada arestiga kuni kahe päewani ehk rahatrahwiga kuni ühe rublani. Isikuid, kes seda trahwi ei jõua, maksta määrab tema kogukondliste tööde peale kuni kahe päewani, kuid isikutele, kes seaduse põhjal sarnastest karistustest wabastatud, ei või wallawanem seda trahwi määrata.

Kes arwab, et tema karistamiseks põhjust ei olnud, võib kahe-nädalise tähtaja jooksul talurahwa-asjade komisjarile kaebada.

§ 22. Wallataiskogu koosolekul toimetatawate walimiste tarwis määratakse kindel aeg aastas, millal neid walimisi tuleb toimetada. Kui wallawanem ameti maha paneb muul ajal aastas, enne walimiste tarwis määratud ligema tähtaja kätte jõudmist, siis astub temast wabaks saanud koha peale komisjari kätul wallawanema abiline.

§ 23. Komisjaride ära tähendada on see aeg aastas, millal wallas walimisi peab toimetama, seda filmas pidades, kudas see walaliikmetele kohalikkude olude järele kokkutulemise, töödest wabaolemise j. m. küljest parem on. Oma arwamise selles asjas paneb talurahwa-asjade komisjar kubermangu talurahwa-asjade komisjonile ette, kes seda arwamist tähele pannes alalised ajapiirid aastas ära määrab, millal terwes kubermangus ehk üksikutes kubermangu osades või kreisides walimisi peab toimetama, üksikutele waldadele isesugusid tähtsuseid lubades, kui ta kohalikkude iseäralduste järele selle tarwilise leiab olemat.

§ 24. Pärast alaliste walimiste-tähtaegade kinnitamist jagab talurahwa-asjade komisjar oma jaoskonna wallad walimiste toimepanemise asjus kolme järjekorda, sedawiisi et wallawanemate ja nende abiliste, wallakohtunikude ja nende kandidatide walimised iga aasta ainult ühes kolmandikus osas tema jaoskonna waldadest ette tuleksiwad. Komisjari poolt kokkuseatud järjekorda kinnitab kubermangu talurahwa-asjade komisjon.

III peatükk.

**Wallaametnikkude ametisseadmise ja lahtilaskmise korraft,
nende õigustest ja wastutuseft.**

I jagu.

**Umetnikkude ametisseadmise ja
lahtilaskmise korraft.**

§ 25. Wallawanema walib walla täiskogu (§ 7), niisamuti ka tema abilised talurahwa-asjade komisfari poolt määratud arwul. Aidamees walitakse wolikogu koosolekul. Wallaametnikkude kirjalkude asjade toimetamiseks, niisamuti ka täiskogu ja wolikogu protokollide kirjutamiseks walib wiimane ehk palgab wallakirjutaja.

Wallawanemale, tema abilistele ja kirjutajale annab wald palga.

Kui wallawalitsus ühe kuu jooksul wallakirjutajat ametisse ei sea, siis teeb ta talurahwa-asjade komisfar ja määrab ühtlasi ka tema palga suuruse ära.

§ 26. Kõik wallaametnikud walitakse kolme aasta peale. Walla täiskogu poolt walitud ametnikkudel algab kolmeaastane teenistusaeg esimesest jaanuarist peale.

§ 27. Iga uus walimine pannakse wallawanema läbi talurahwa-asjade komisfarile finnitamiseks ette (wõrdle tähendust § 3 juures). Ametissefinnitatud isikud wannuwad ametiwannet.

Komisfar võib walitud isikuid ainult siis ametisse finnitamata jätta, kui walimise korda on rikntud ehk kui isikuid on walitud, keda feadus wallaametite peale ei lafe (§ 28).

§ 28. Ametite peale, kuhu walimiste teel võib saada, ei wõi walida: isikuid, keda kohtu poolt on karistatud, niisamuti ka isikuid, kes kohtu ehk uurimise all on, ehk kes oma halbade eluwiiifide pärast mitu korda politseilisi karistusi on saanud. Kõiki teisi walla alla käiwaid isikuid, kes 25 aastat wanad ja ristiustu, võib wallaametite peale walida. Kuid wallawanem ja tema abilised walitakse ifka päristohaomanikkude ja rendikohapidajate seast. Wallawanema ametiga ei tohi mingil tingimisel teisi ametisi ühes isikus ühendada. Teisi ametisi võib walla heatsarwamise järele ühes isikus ühendada.

(Järgneb).

Senati seletused.

Senati seletus kohtu all olevate liisuwõtjate asjus.

18. jaanuaril minewal aastal andis Harku walla talupoeg Johannes Remann Tallinna kreisi sõjawäekomisjonile teada, et Wardi walla liige Hans Pappel, kes 1910. aastal komisjonis liistu wõttis, waleste esimese kergituse meeste hulka on loetud, sest et Maria Tombat, kes omal ajal Hans Pappeli omale kasupojaks wõttis, juba 6—7 aasta eest ära surnud. Järeluürimisel tuli ilmsiks, et Pappel ülekohtusel wiisil esimese kergituse omandas, sest et ta kasuema surmast komisjonile ega wallawalitsusele teada ei andnud. Pappel anti sõjawäe seaduse § 389 ja nuhtluseseaduse § 511 põhjal kohtu alla.

Nüüd tekkiswad kreisi ja kubermangu sõjawäekomisjonide wahel waiaelused selle üle, kas Pappelit kohe tegewasse wäeteenistusesse panna wõi jeni oodata, kuni ta kohtuasi mööda saab. Kubermangukomisjon nõudis esimest, kreisikomisjon teist. Asi läks wiimaks senatisse.

Senat waatas asja 7. aprillil s. a. läbi ja seietas, et sõjawäe seaduse § 169 niisutuleb mõista, et liisuwõtjad, kes puiklemise pärast sõjawäeteenistuse eest kohtu all on, alles peale karistuseaja äraistumist wäeteenistusesse tulewad wõtta.

Talumaade mõisamaa külge liitmine.

1909. a. kaebaswad Polangeni walla talupojad Vitwin ja Petrif komisjarile, et Polangeni mõisa omanik krahw Tõshkewitsch obroki-diguse põhjal osa talumaadest mõisamaaga ühendanud. Sarnane ühendamine on 1863. a. seaduse järele keelatud. Sellele kaebtusele järgnew uurimine tegi selgeks, et ühendamise läbi talumaade üleüldine pind mitte ei kahanenud, waid koguni suurenes, sest mõisaomanik andis ärawõetud maatükkide asemele teised, suuremad walla tarwitada. Sellepärast jättis komisjar kaebtuse tähelepanemata. Talupojad kaebaswad senatisse edasi. Senat seletas, et maad, mis enne 1863. a. talupoegade tarwitada antud, wallamaade hulka käiwad ja mõisaga ühendatud milgil tingimisel ei tohi saada. Niisama on ka wahetus keelatud, sest mõisjad wõiksid wahetamise-digust kurjaste tarwitama hakata ja häid talumaid kõlbmata maatükkide wastu wahetada. Senat tunnistas komisjari otsuse tühjaks ja kästis asja uueste läbiwaatamiseks tema kätte anda.

Kas on loomakaitsefeltsidel õigus awalikuks pealekarbajaks olla?

Walitsewas senatis tuli 7. juunil „Post.“ teatel põhjused kaitsefeltsi kaitsele, kas on loomakaitsefeltsil õigus olla awalikuks pealekarbajaks kohtus inimeste wastu, kes koduloomi on piinanud

(Rahuf. nuhtl.-s. § 43-I). Teatawaste ei ole eraisikutel neis asjus mitte awalikku pealekaebamise õigust. Rahukohtuniku oli Prantsuse alama Potoletta 100 rbl. trahwi maksma mõistnud. Pealekaebaja ei olnud mitte politsei, waid Peterburi Loomakaitseeltsi asemil adw. Newodnišhanski. Rahukohtuniklute kogu liikas esimese otsuse ümber, seletades, et loomakaitseeltsidel mitte õigus ei ole kohtus pealekaebajana üles astuda. Nüüd on senat küsimust läbiharutades rahukohtuniku otsuse õigeks tunnistanud ja kogu otsust ümber lükates seletanud, et loomakaitseeltsid süüdlaste wastu kohtus awalikkude pealekaebajatena üles astuda wõiwad.

Kelle peale langeb wastutus, kui saunaskäijal riided kaduma lähewad?

Josephine Siion andis minewa aasta 27. jaanuaril Tallinna 3. jaoskonna rahukohtunikule palwekirja, milles ta seletas, et tema oma wäikesel tütreaga 15. jaanuaril Loom-Waestekooli uulitsal Paulbergi saunas käinud ning seal tema palitu kaduma läinud, mida ta ühes teiste saunaskäijate riidetega ühte olnud sunnitud riputama. Ta palus, et rahukohtuniku Paulbegi kohustaks tema palitu wäärtuse, 35 rbl., wälja maksma. Asi oli 11. weebruaril harutusel. Saunaomanik Paulberg seletas, et see tema asi ei olla, temal olla saunas teenijad. Kohtuniku mõistis Paulbergi Siioni kasuks 35 rbl. ühes kahe rbl. kohtukuludega maksma. Selle otsuse peale kaebas Paulberg rahukogusse, seal leiti rahukohtuniku otsus õige olewat ning kinnitati endine otsus, kuid Siioni heaks määrati weel 25 rbl. kohtukulusid. Paulberg kaebas senatisse, kus tema palwe tähepanemata jäeti, ning tehtud otsused õigeks tunnistati.

Celolew otsus põhjeneb meie eraseaduse § 3817 ja järgm. määruste laiendatud mõtte peal. Need paragrahwid määrawad wõeraste majade pidajate, laemaomanikkude ja hobusetallide pidajate wastutuse nende kätte antud asjade eest. Need isikud wastutawad kadumaläinud asjade eest ka siis, kui nendega otsekohesest hoiuoleandmise lepingut mitte tehtud ei ole.

Politsei õigused seltsi eestseisuste koosolekutel.

Senat on põhjusemõtteliku seletuse selle kohta andnud, kas on politseil õigus seltsi eestseisuse koosolekutel wiibida. Peterburi metallitöölise ametiühisus andis senatisse kaebtuse linna-ülema peale, sest et see eestseisuse koosolekuid politseiniku juuresolekust wabastada ei tahtnud. Linnaülem seletas, et seadusewastalised parteid, organisatsioonid ja ametiühisused koosolekuid, kus politsei esitajat ei ole, rewolutsioniliseks otstarbeks tarwitada. Ametiühisuse juhatus tõi oma poolt ette, et politseiametnikkudel õigus üleüldistest koosolekustest osa wõtta, mitte aga registreeritud seltside eestseisuse koosolekustest. Senat leidis ametiühisuse kaebtuse põhjendatud olewat ja muutis

linnaülesmääruse. Nii on ometi fõrd see küsimus selge, et poliitiseil õigust ei ole eestseisuse koosolekuteest osa wõtta.

Rõhtute õttufed.

Matu/ed ilma kirikliku talitufeta.

Ujalehtede teadetel oli neil päewil Tuula ringkonnakohtus asi harutufel, mis põhjusedõttelõst küljest huwitaw on:

Leo Tolstoi tütre T. Suhotina mõifas elas keegi Schmidti nimeline naisterahwas, kes Tolstoi järelkäija oli. 1911. aastal furi see inimene ära, kuna ta enne surma teada andis, et ta juba 30 aasta eest on kirikust lahkunud, kirikuõpetust, sakramentõsid ja kiriklikka kombeid ei usu ja sellepärast palub ennast ilma kiriklikkude talitusteta maha matta.

Ta soow täideti. Matmise juures ei õlnud ei preestrit ega kirikuteenijaid. Matjate peale tõsteti kaebtus, et nad inimese, kes õigeusuline õu ja teda kirik enesest ei ole wälja heitnud, ilma waimulikuta on maha matnud. Rõhus mõistis matjad kuuks ajaks peawahi peale finni.

Nähtawaste oli kaebtus uue Nuhtluseseaduse (22. märtsil 1903. a.) § 78 põhjal tõstetud. See paragraf määrab nuhtluse kuni 3 kuud aresti nendele, kes ristiusulise surmu ilma ristiusu kombete täitmifeta maha matab, kui kõhase ristitud waimuliku kutsumine nende kõmmete täitmifeks mingit iseäralist raskust ei teinud. — Endistes nuhtluseseadustes ei õlnud sarnast määrust.

Administratõionilised teletufed.

Kõpunnõide maaseltõide asutajatele.

Õfikud, kes soowiwad uut feltõi asutada ja selleks põhjustirja registreerimifeks ära annawad, ei tohiks oma allkirjafid mitte w a l l a -

walitsust õigeks tunnistada lasta, waid rahukohtunikku ehk notariust. Hiljuti jättis liwi kubermangu seltsi- ja ühifusekomisjon sel põhjusel mitmed põhjustirjad finnitamata.

Kubermangukomisjon toimetas 4. märtsil 1905 a. antud seltside ja ühifuste seaduse § 22 otsetohese mõtte järele, sest selle paragrahwi põhjal peawad seltsi afutamise palwefirja allakirjutajate nimed notariuse poolt tõeks tehtud olema. Kus notariusi ei oleks, seal mõikswad seda rahukohtunikud teha, mitte aga wallawalitsused.

Tähtis seletus walla- ja mõisamaa wahetamise asjus.

Läinud suwel lahutas Rõrgesaare mõis Hiumaal „Otste“ küla „Matse“ talukoha karjamaa küljest tüki maad ära ehitatawa kunstsiidwabriku weehoiukoha alla. Seda toimetati muidugi mõisamees-tele omase hoolimatusega. Nagu harilikul mõisamaal pandi seal oma pead mööda kaewamisi käima, ilma et wallawolikogogu käest mingit luba oleks nõutatud. „Matse“ rentnikuga ei olnud tarwilikuks peetud lõpulikult kokku leppida ja rentnik pidi wallamajast enesele kaitset palumas käima. Alles tänawu kewadel pani mõis kohaliku talur.-asj. komisj. kaudu wallawalitsusele wormilise ettepaneku ärawõetud maatüki mõisamaaga wahetamise asjus ette. Selle ettepaneku järele annab mõis ärawõetud 7 tiinu 2160 rts. suuruse karjamaa tüki afemele „Matse“ rentnikule niisama palju mõisamaad „Lauka“ heinamaalt wastu. Aprillikuus tuli see maawahetamise asi wallawolikogus arutamise alla. Wolikogogu oli wahetamisega nõus.

Kuid sellega ei ole maawahetamise asi weel lõpetatud. Sest neil päewil on kubermanguwalitsusest wallawalitsusele teatatud, et tähendatud wahetamise läbiwiimiseks peale wallawolikogogu heaksarwamise karrentnikkude täiskogogu nõus olemist tarwis läheb.

Kas võib rottide pärast korterist wälja minna majaanikule üüri maksmata jättes?

Selle küsimuse peale on Riias jaataw wastus antud. Usferni suwituskohas elutsew inssheneriproua M. kaebas, et tema korteris rottide pärast elada ei wõiwat. Kreisi terwishoiu-arst waatas korteri üle ja andis oma otsuse, et senikaua, kui suwemaja rottidest puhhas ei ole, ta elamiseks kõlbmata on.

See otsus on meie erafeaduse III ande § 4122 põhjal tehtud. See paragrahw määrab, et kui üüritud majas niisugused loomad elutsewad, keda raste on ära häwitada, siis üürnikul õigus ou enne üüriaja lõppu üüriaja lepingu tühjastunnistamisest nõuda. Seaduses on

ta näituse wiisil ülesse tähendatud, mis sugused need loomad olla wõiwad, nimelt: rotid, hiired, lutikad jne.

Kas on alamad ametnikud kohustatud sõjawäeteenistusesse astuma,

selle küsimuse peale wastas peastab jaatawalt. Oma otsust põhjendab ta järgmiselt: Väeteenistuse seaduses ja selle laiendamise mõttes antud seletustes ei ole kusagil öeldud, et isikud, kes kodanlikes riigiteenistuses on, liisu alt wabastatud saaksiwad kui aeg neile kätte jõuab. Sellepärast peawad kõik ametnikud niihästi kodanlike kui ka sõjawäelise walitsuse asutustest liisuwanaadusesse jõudes teistega ühel ajal nekrutiwõtmisekomisjoni ette ilmuma. Et liisualused mitte riigiteenistusesse astuda ei saaks, selleks tuleb isikutelt, kelle wanadus üle 21 aasta ulatab, enne ametisse wastuwõtmist nõuda, et nad sellekohase tunnistuse ette näitaksiwad, millest järeldada wõib, et wiimased liisu eest kõrwale ei ole hoidnud.

Mõndasugust.

Adwokatide streik Milanis.

Milan on Italia waimline pealinn. Ja selles hariduslikes kerkohas, kus ühtlasi õige elaw liikumine ja tegewus walitsjeb, juhtus ennekuulmata sündmus — adwokatid hakkasiwad streikima. Kohtusaalid on juba kolm päewa tühjad, kirjutab „R. Mõsli“ kirjasaatja, ja selle aja jooksul ei ole wõimalik olnud ainuistki professei harutama hakata, sest adwokatid on kõik kohtuse tulemata jäänud. Kohtupalati koridorides on alaliselt adwokatide patrullid wahti pidamas, et streigimurdjaid eemale hoida. Ainult üks streigimurdmise katse tuli ette. See oli wanapoolne adwokat Bracci, kes weel selle aja laps on, kui streiki mäsuks peeti.

Streigimurdja katse kohtus kaitsjana üles astuda läks nurja. Kohe selle järele, kui Bracci kohtusaali läks, tuliwad üle saja adwokadi kohtusaali ja hakkasiwad müra tegema, kusjuures nad Bracci käest dokumentisid ära wõtta ähwardasiwad, mis wiimane kaitsjekõne

juures kõnetooli peale oli pannud. Peale selle, kui üks senator teda manitses streiki mitte murdma hakata, lahkus Bracci kohtusaalist.

Kohtusaalid on küll rahvast tühjad, kuid kohtumajade ees liigub alaliselt suur uudishimuliste hulk, kes harudlast nähtust imestades pealt vaatawad.

Advokadid ei lepi mitte ainult streigiga, vaid nad panewad meetingid toime, et rahwahulkadele oma streigi põhjusti ära seletada ja sellega ühistonna poolehoidmist võita.

Streigi põhjusteks on kohtuasjade vilets korraldus, väikesed kohturuumid ja kohtuametnikkude vähene arv. Kõik see mõjub selles kaasa, et kohtuprotsessid liig pikale veniwad ja kohtuasjad kuude kaupa kappides wedelewad. Kohtuametnikud ei jõua kiiremine töötada, kui nad seda tahaksiwad, sest et neid arwu poolest liig vähe on.

Barese linna advokadid on ka streiki välja kuulutada ähwardanud, kuna Como linna advokadid teatasiwad, et nemad Milani advokatidega ühes arwamises on.

Tööstus ja kaubandus on Italias wiimastel aastatel suure kiirusega edenenu, mis elu kahe- ja kolmewõrra kallimaks on teinud ja wabakutsete tegewust märksa tõstnud. Elu ja liikumine on elawamaks läinud, kuid patriarhalne kohtuford on endiseks jäänud. Sellespärast leiab advokatide liikumine ka kohtuametnikkude poolehoidmist. Walitus on Milani streikijatele advokatidele teada andnud, et juba lähematel päewadel Milani 45 uut kohtuametnikku ametisse seatakse.

Walitjuse seisuford ei ole sugugi kerge. Raske on kiirelt hulka kohtuametnikka leida. Rasjed teistest linnadest kohtunikka Milani saata, on neis linnades ärewust advokatide keskel tõstnud. Nad lubawad Milani advokatide eeskujul streikima hakata, kui wilunud kohtunikka ära hakatakse saatma.

Kohtute uuendamise küsimus on ajakirjanduses põnewalt arutamise all.

Wastutaw toimetaja: Joh. Reinthal.
Wäljaandja: Eesti Kirjastuse-Osalühisus „Ühiselu“.

Trükitud M. Schifferi trükitojas, Tallinnas.

ESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR